

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt trejetieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2021 m. sausio 29 d.

Nr. 4 (1410)

Tremties baisumai vis atgyja

Stanislovas ABROMAVIČIUS

„Mes, pokario vaikai, vis negalime pamiršti tremties baisumų, kai su tėvais, broliais, seserimis iškeliavome tamsiais prekiniais vagonais į Krasnojarsko kraštą, – sako 1948 m. tremties vaikas Mečislovas Liutvinas. – Man buvo penkiolika. Kai dabar susitinkame su likimo broliais ir sesutėmis, pasikalbame apie tas dienas, apie tai, kaip skambėjo lietuviška daina.“

Mečislovas Liutvinas su žmona Egle gyvena Kaune. Jo gimtasis Nėtičkampio kaimas yra netoli Šešupės, vos už trijų kilometrų nuo Liudvinavo. Iki Marijampolės – vos penki kilometrai. Pirmą kartą kaimas paminėtas dar 1744 m., ir dabar tai didelė gyvenvietė, ją puošia Dovinės vingio parkas, tvenkinys, mažoji hidroelektrinė.

Kažkada vienkiemiais išsimėtęs kaimas priklausė Liudvinavo valsčiui. Čia anuomet buvo ir graži Liutvinų sodyba. Ūkį sudarė 100 hektarų žemės. Dviaukštis gyvenamasis namas buvo panašus į tvirtovę: antrasis aukštas – medinis, pirmojo aukšto akmenų ir plytų sienos buvo beveik metro storumo. Žinoma, metų tėkmėje buvo visokių nelaimių, tačiau ne tokių, kokios užgriuvo sovietams okupavus Lietuvą.

(keliamą į 4 psl.)

Geležinkelio per Krasnojarsko krašto taigą. Lietuvos nacionalinio muziejaus nuotrauka

Dėkingi esame už laisvę

Sausio 13-oji – Laisvės gynėjų diena – Lietuvos Pergalės diena. Nuo tos baisios nakties praėjo 30 metų. Dabar Lietuva įžengė į 31-uosius atkurto nepriklausomybės metus. Kas tą tragišką sausio naktį vyko Vilniuje, jaunoji karta girdi iš tėvų, senelių, mokytojų pasakojimų. Labai svarbu saugoti tai, kas išlikę, kad jaunimas žinotų, kaip iškovota laisvė ir ją brangintų.

Jubiliejinė
Laisvės
Gynėjų
Diena

Sausio 13-osios
spaudinių paroda
„Garbės, laisvės ir
skausmo dienos“

Kruvina Sausio 13-oji daugeliui Lietuvos piliečių iki šiol giliai įstrigusi atmintyje. Tai buvo naktis, kai Lietuvos žmonės dainomis ir maldomis apgynė Lietuvos nepriklausomybę. Tai 1991-ųjų sausio įvykiai, per kuriuos šimtai tūkstančių Lietuvos piliečių žvarbias naktis leido ne namuose, o saugodami svarbiausias valstybės institucijas.

1991 metais šią dieną įvykęs masinis taikus Lietuvos piliečių pasipriešinimas Sovietų sąjungos vadovybės bandymui jėga paimti į savo rankas Vilniaus televizijos bokštą, Radijo ir televizijos komiteto pastatą, Parlamento pastatą ir kitus valstybiniam perversmui reikšmingus objektus. Užimti atvyko specialiai parengta, sunkiąja karine technika ginkluota desantininkų grupė. Prie televizijos bokšto Vilniuje per 600 taikių ir neginkluotų žmonių buvo sužeista, žuvo 14. Televizijos bokštas buvo užimtas, tačiau planų pulti Parlamentą kariškiai atsisakė.

Nors užgrobti kai kuriuos objektus ir pavyko, galutiniai operacijos tikslai: užimti Parlamentą, išprovokuoti nesantaiką tarp įvairių tautybių Lietuvos piliečių, pateikti šiuos įvykius kaip dviejų ginkluotų pusių kovą nebuvo pasiekti ir gana greitai sovietų armijai teko iš užimtų objektų pasitraukti.

(keliamą į 4 psl.)

Kazimiero ir Monikos Dobrovolskių vargo kelių vingiai

Dobrovolskiai gyveno Juodinkių kaime, Telšių rajone, 36 ha ūkyje netoli didelio, gražaus dvarininko Petro Vitkevičiaus miško. Čia pat, beveik šalia, Gadūnavas – tik 10 kilometrų ir Telšiai. Tėvai: Monika Vitkevičaitė (1906–1990) ir Kazimieras (1898–1976) Dobrovolskiai, buvo labai darbštūs, prie darbo spaudė ir savo atžalas. Ūkyje turėjo nemažai arklių, raguočių ir paukščių. Šeimoje penki vaikai: Elena (g. 1929 m.), Vytautas (g. 1931 m.), Kazimieras (g. 1934 m.), Monika (g. 1937 m.) ir Zigmontas (g. 1942 m.), augo darbščių ir rūpestingų tėvų globoje. Kol vaikai paaugo, žemei apdirbti teko ir pagalbinių pasisamdyti.

Dobrovolskių šeima Sibire, 1948 m.

Atėjo 1945-ųjų pavasaris. Juodinkių miške, visiškai šalia ūkio, atsitiko labai nemalonūs ir baimę keliantys įvykiai. Sovietų kareiviai, žvalgydami Juodinkių, Kalnėnų ir Sarakų kaimų pamiškes, netoli jo namų sutiko vietos gyventoją Joną Parieščių. Nežinia dėl ko okupantų kareiviai šautuvų buožėmis jį užmušė. Našlaičiais liko du maži jo sūneliai. Čia, tame pačiame Juodinkių miške, Dobrovolskių ūkio kaimynystėje atsirado ir nauji kaimynai – partizanai. Tai Lietuvos laisvės armijos (LLA) kariai, kovojantys už Lietuvos laisvę ir Nepriklausomybę.

Jie suprato ir gerai žinojo, kad okupantas yra didelis ir galingas ir kova dėl laisvės tęsis ilgai. Todėl, pragiedrėjus pavasariui, savo erdves-

nei buveinei LLA Telšių būrio vyrai ieškojo saugesnės vietos Juodinkių miške. Susirinkę Dobrovolskių nuolaidėje, miško palaukėje, aptarinėjo būsimos buveinės vietą. Ūkininko Kazimiero Dobrovolskio patarimu, nusprendė slėptuvę daryti arčiau upelio.

Slėptuvei vieta buvo pasirinkta aukšta Smeltės upelio pakrantė, apaugusi krūmais ir medžiais. Ši pirmoji didelė Juodinkių miške slėptuvė buvo ruošiamą tarp Paulauskų, buvusios Aleksandro Vitkevičiaus (1872–1939) ir Dobrovolskių sodybų, kad, nepastebėjus pašaliniais, būtų galima patekti į Paulauskų sodybos slėptuvę.

Slėptuvės statybos miške buvo labai sudėtingas ir sunkus darbas. Vyrai laikėsi nepaprasto atsargumo. Dirbo labai skubiai, kad kas atsitiktinai neužklystų.

(keliamą į 5 psl.)

SPAUDOS
RADIO IR
TELEVIZIJOS
REMIŠMO
FONDAS

Neužgesinkime skaisčia liepsna degančio atminimo aukuro

Dalia POŠKIENĖ

Jau trisdešimt metų, kai plevėsuoja Sausio 13-ąją apginta Trispalvė, kai Laisvės gynėjai parodė pasauliui kovos už laisvę kainą. Prisimenama ir primenama jaunimui, moksleivijai, plačiajai visuomenei, kad ta istorinė praeitis – ne tik šlovė, bet ir priesakas išsaugoti tai, kas apginta krauju, iškentėta.

Sausio 13-ąją Lietuvos įstaigų ir namų languose tarsi aukuras degė atminimo žvakutės. Akcija „Atmintis gyva, nes liudija“ kvietė prisiminti, kai Sovietų sąjungos kariams daliniams šturmuojant Vilniaus televizijos bokštą ir Radijo ir televizijos komiteto pastatą, žuvo 14 žmonių, beveik 1000 buvo sužeisti. Jų atminimui kasmet organizuojami renginiai: bėgimas, laisvės gynėjų rikiuotė, laužai prie Parlamento, koncertai. Visa tai vyks rugpjūčio mėnesį...

Dėl pandeminės situacijos negalėjome susiburti, negalėjome aplankyti išskirtinės parodos, skirtos 1991-ųjų sausio 13-ajai atminti.

Tačiau minėdami Laisvės gynėjų dieną, sakome, kad gyvosios istorijos aukuras niekada negali užgesti, jis turi liepsnoti ir byloti apie 1991-ųjų kovas už laisvę.

Per tris dešimtmečius parašyta ne viena knyga. Atmintį budinti bei saugoti gali ir didelis paminklas, ir mažas grafikos darbelis. Reikšminga kiekviena meninės raiškos priemonė ir būdas.

Dar 1991 metų sausio 16-ąją – laidotuvių dieną Vilniuje, Antakalnio kapinėse, Laisvės aukoms atminti buvo pastatytas vos per parą tautodailininko Ipolito Užkurnio iniciatyva, talkinant tautodailininkams Petru Ašmegai, Zigmui Daugėlai, Ričardui Sriubiškiui, sukurtas medinis kryžius. Vėliau šalia Sausio 13-osios gynėjų tais pačiais metais buvo palaidoti Lietuvos žmonės, tarnavę ir garbingai gynę Lietuvos laisvę: pasienietis Gintaras Žagūnis, nužudytas gegužės 19 d. Krakūnų pasienio poste, muitininkai Antanas Musteikis, Stanislovas Orlavičius, Ričardas Rabaivičius, kelių policijos pareigūnai Juozas Janonis, Algirdas Kazlauskas, greitojo reagavimo rinktinės „Aras“ pareigūnai Algimantas Juozakas, Mindaugas Balavakas. Rugpjūčio 21 d. nukautas LR Aukščiausiosios Tarybos gynėjas, karys savanoris Artūras Sakalauskas (palaidotas Alytuje).

Žuvusiųjų palaidojimo vietoje 1995 m. spalio 30 d. atidengtas Laisvės gynėjų memorialas (autorai – skulptorius Stanislovas Kuzma, architektai Juras Balkevičius ir Marius Šaliamoras). Memorialo centre – iš bronzos ir granito sukurtas paminklas „Pieta“ (skulptorius

Stanislovas Kuzma). Loretos Asanavičiūtės palaidojimo vietą žymi balto marmuro kryžius.

Sausio 13-ąją gyvybes paaukojo: Loreta Asanavičiūtė, Virginijus Druskis, Darius Gerbutavičius, Rolandas Jankauskas, Rimantas Juknevičius, Alvydas Kanapinskas, Algimantas Petras Kavoliukas, Titas Masiulis, Alvydas Matulka, Apolinaras Juozas Povilaitis, Ignas Šimulionis,

EX LIBRIS • GYVOJI ATMINTIS

Vladimiras Beresniovas. Exlibris. Gyvoji atmintis

Vytautas Vaitkus, Vidas Maciulevičius, Vytautas Jancevičius nuo partitų sužalojimų mirė vasario 18 d.

L. Asanavičiūtės, V. Druskio, D. Gerbutavičiaus, R. Jankausko, A. P. Kavoliuko, A. J. Povilaičio, I. Šimulionio, V. Maciulevičiaus bei V. Vaitkaus vardais pavadintos gatvės Karoliniškių mikrorajone Vilniuje.

Ignas Šimulionio atminimą žymi ne tik gatvė Vilniuje, bet ir jo vardo stipendija, kuri 1995 m., tarpininkaujant tėvams, Vilniaus universiteto Senato sprendimu įsteigta ir mokama Vilniaus universiteto studentams. Reikia paminėti, kad I. Šimulionio šeima patyrė ir tremtinių dalią. Jo mama Nijolė su šeima buvo ištremta į Sibiro lagerius, senelis kalėjo lageriuose. Dėdė Antanas Linkevičius žuvo partizaninio karo kovose.

Vytautą Koncevičių grūdino, ugdė tremtis. Kartu su motina ir broliu buvo ištremti į Sibirą. Tėvų, buvusių rezistentų, ištrėmė vėliau, kur kartu su broliu mirė nuo bado. V. Koncevičius į Lietuvą sugrįžo tik 1960 m. Tremtinio šeimoje gimė ir Alvydas Matulka. Jo tėvas 1946 m. buvo ištremtas į Sibirą. Grįžęs iš tremties, kamuojamas ligų ir iškęstų negandų, mirė, bet spėjo sūnui įskiepyti meilę Lietuvai.

Alvydo Kanapinsko vardu pavadinta gatvė Kėdainiuose. Rimanto Juknevičiaus – Marijampolėje, Vytauto Koncevičiaus – Pelėdngiuose, Kėdainių r.

Kauniečio Tito Masiulio atminimui 1991 m. sukurtas dokumentinis filmas (rež. Kazimieras Šaulys). Kaune, Petrašiūnuose, jo vardu pavadinta gatvė (buvusi M. Gorkio) ir gatvė Kauno r., Piliuonoje.

EX LIBRIS

GYVOJI ATMINTIS

Vladimiras Beresniovas. Exlibris. Gyvoji atmintis

1993 m. Kaune, prie Neries krantinės ir Demokratų gatvės sankryžos, skverelyje pastatytas tautodailininkų Viktoro Žilinsko ir architekto Lino Tuleikio sukurtas kopolytulpis. 1996 m. buvo reorganizuotas Kauno moksleivių techninės kūrybos ir darbo centras ir pavadintas Kauno Tito Masiulio jaunimo mokykla Pramonės prospekte (deja, 2021 m. sausio mėn. mokykla uždaryta, – aut. pastaba).

1995 m. Viliampolėje, Petro Vileišio vid. mokyklos kiemelyje (Demokratų g. 36), pastatytas paminklas, kurį sukūrė VDA KDF studentas Šarūnas Stirbys. 2006 m. Tito Masiulio sesuo Giedrė Prialgauskienė sukūrė memorialinę Tito svetainę. Minint žūties 20-ąsias metines, Kauno miesto muziejuje buvo atidaryta Tito Masiulio fotografijų paroda „Laisvės ir kalnų šauksmas“. Paroda buvo eksponuota ir Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešojoje bibliotekoje. Virtuali parodos versija eksponuojama LR Seimo svetainėje.

Žalgirio pergalės parke (Kauno r.) ir Vilniuje prie televizijos bokšto Tito Masiulio atminimui pasodinti ąžuoliukai. 2005 m. rašytojas Stanislovas Abromavičius kartu su Tito Masiulio mama Vitalija Kri-

vickiene išleido knygą „Gyvenkit laisvi ir laimingi: apie Tito Masiulio gyvenimą ir žygdarbi“.

Kitos knygos, liudijančios laisvės gynėjų gyvenimus: „Sausio 13-oji – Lietuvos dvasios pergalė: Darių Gerbutavičių, žuvusių 1991 metų Sausio 13-ąją, prisimenant“. Vilniaus „Ryto“ vidurinė mokykla (sud. Vilma Riabovienė). – V.: Versus aureus: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2006. – 131 p.; „Dainuojanti revoliucija Vilniaus barikadose: 1991 m. sausio 13-osios tautos žygdarbiui ir aukoms atminti“. Juozas

Girdvainis. – V.: Knygų kelias, 2011. – 350 p.; „Loreta Asanavičiūtė: veiksmas ir atmintis“. Ina Dagtė. – V., „Mokslo aidai“. 2000. – 173[2] p.

Tai ne tik vardai, pavardės jaunų žmonių. Jie – turėję svajones, planavę ateitį, užaugę šeimose, kur buvo skiepijama dora, darbštumas.

Kasmet minime, pagerbiame žuvusiuosius. Tačiau Sausio 13-oji – ne vien Laisvės gynėjų pagerbimo šventė. Per tris dešimtmečius užaugo nauja karta, besikeičiančių vertybių kontekste grįžtama į tuos 1990-uosius, 1991-uosius. Jaunai, tik atkurtai valstybei teko įveikti

didžiulius sunkumus. Atkurtos nepriklausomos Lietuvos, Kovo 11-osios signatarai – jų prisiminimai, jų darbai, pasiaukojimas „krivinojo“ Sausio sekmadienio dienomis įrašyti mūsų istorijon. Turime nusišlenkti ir jiems.

Kasmet įvairios organizacijos, mokyklos, valstybės institucijos rengia atminimo akcijas, rengia užfiksuotų fotografijų parodas, menininkai kuria paveikslus, grafikos darbus, knygų ženklus. Atgimimo šviesa ir kruvinos skausmo gėlės, malda ir neblėstantis pergalės triumfas, niekada neužgesusi viltis ir begalinis ryžtas – tai atsispindėjo ir ekslibrisų konkurse „Gyvoji atmintis“ (2011 m., organizavo XXVII knygos mėgėjų draugija ir Vinco Kudirkos viešoji biblioteka).

Sausio 13-osios Laisvės gynėjų atminimui Lietuvos istorijos svarbiausias datas įprasmino Vladimiras Beresniovas, Valerijonas Jucys, Leonas Juozaitis, Henrikas Mazuras, o visą ekspoziciją tarsi apibendrino Birutė Stančikaitė savo kūriniu „O tu stovėk, kaip stovi Laisvė!“

Stovėkime, budėkime ir saugokime, ginkime savo Laisvę ir neužgesinkime skaisčia liepsna degančio atminimo aukuro.

Paprasto siužeto filmas. Pamenate?

Gintaras MARKEVIČIUS

Turbūt kiekvienas iš mūsų prisimintume kokį nors matytą filmą, kuriame veiksmas vyksta pagal nesudėtingą siužetą: grupė žmonių atsiduria mirtiname pavojuje. Iš pradžių bendromis pastangomis jiems pavyksta suvaldyti situaciją, tačiau pavojus niekur nedingsta, jis tik atitolinamas ir slypi už gležnos apsauginės sienos. Žmonės supranta, kad sėdėdami ir laukdami jie bus pasmerkti, todėl reikia kažką daryti. Ir kol neformalus lyderiai svarsto veiksmų planus, atsiranda nepatenkintų (o filmo pradžioje jau matėme, kad būtent jie prisidėjo sukeliant katastrofą) per ilgai besitęsiančia padėtimi, ir vietoj to, kad padėkotų, jie ima reikšti priekaištus tiems, kas juos visus išgelbėjo mirties akivaizdoje, o dabar ieško vienintelės likusios išėties.

Ar jums nieko neprimena tas minėtas universalus filmo siužetas? Ogi šiandieninę pasaulinę žmonijos kovą su pandemija! Kadangi visos valstybės su šia baisia nelaimė nuo pat jos pradžios kovoja savarankiškai (žinoma, esant galimybėms, stengiamasi padėti viena kitai – tai logiška globaliame pasaulyje), tai ir situacijos jose skiriasi. Bet jau paaiškėjo ir bendri bruožai: vienintelė efektyvi priemonė (kol nėra kitų) stabdant pandemiją yra karantinas, o jei tik atlaisvinami apribojimai – virusas vėl ima plisti.

Laimė, jau išrasta vakcina, kuri laikoma vienintele priemone, padėsiančia įveikti „koroną“. Deja, tam reikia laiko – pagaminti, išplatinti, paskiepyti... O kur dar nekantrumas, noras būti greitesniems už kitus? Žodžiu, išeitis rasta, bet nėra taip paprasta ją pasinaudoti. Pavyzdžiui, paskaičiuota, kad Lietuvoje, net ir turint vakciną, neįmanoma iki vasaros vidurio paskiepyti pandemijai sustabdyti būtiną kiekį gyventojų dėl vienos priežasties – nėra tiek skiepytojų! (Turima galvoje, kad kiekvienam skiepijamam žmogui dar reikalingas 15 minučių priežiūros limitas – jei staiga pasireikštų alergija.)

Nepaminėta ir dar viena didelė problema, susijusi su skiepais – pasaulyje išplitęs antivakserių judėjimas, kuris suka žmonėms smegenis, klaidina juos ir apskritai nuteikina prieš medicinos mokslą! Dalis šių antivakserių yra iš tikro su sveiku protu susipykę individai, manantys, kad gamta pati gali išgydyti, dalis – piktybiški kenkėjai, turintys konkrečių interesų.

Turbūt galvojate, ar vėl ne filmą perpasakojate? Ne, dabar jau kalbu apie realybę. Kaip manote, kuriai grupei galima būtų priskirti Seimo

narių, kalbantį, kad dabartinė valdančioji dauguma elgiasi blogai, planuodama vakcinaciją vietoj to, kad stiprintų imunitetą? Suprask, kai dega namai, atsiranda „išminčius“, barantis gaisrininkus, kodėl šie gesina gaisrą, o ne rūpinasi, kad namai būtų pastatyti iš mažiau degių medžiagų?! Na, tokiu atveju, sveikas protas skelbia, kad nėra jokios logikos rūpintis namo medžiagomis, kai jis jau dega.

Nori nenori, grįžti į filmo siužetą – štai savaitės pradžioje, Ingridos Šimonytės vyriausybei analizuojant situaciją šalyje, išlindo „gelbėtojai“ (anot filmo, tie patys, kur apsauginę sienelę išvertė) – buvusios „valstiečių-žaliųjų“ valdančiosios daugumos veikėjai. Kaip socialiniame tinkle „Facebook“ taikliai pastebėjo Seimo vicepirmininkas Jurgis Razma, „kovotojai“ su pandemija sugrįžo. Ramūnas Karbauskis ir Aurelijus Veryga pranešė, kad Ingridos Šimonytės Vyriausybė neturi plano „COVID-19“ pandemijai valdyti. Įgyvendina tik tai, ką jau darė buvusi valdžia, o papildomi suvaržymai – drastiški ir pertekliniai.

Kai susirgimų skaičius buvo priartėjęs prie keturių tūkstančių, o aukų skaičius – prie šimto per parą ir nuolat augo, kai Lietuva pagal šiuos rodiklius užtikrintai „pirmavo“ Europoje, „valstiečių“ vyriausybė nesimė daryti sprendimų, net Prezidento ir išrinktosios premjerės paraginta. Ir R. Karbauskio su S. Skverneliu, ir A. Verygos sumanymas galėjo būti paprastas: išlaukti, kad pasikui būtų galima kaltinti konservatorius „žiauriomis priemonėmis“.

Šiose pastabose J. Razma ne visai teisus – nėra jokių papildomų suvaržymų, lyginant su priimtais buvusios „valstiečių-žaliųjų“ val-

dančiosios daugumos: dabar teikiama ambulatorinė, pirminė sveikatos apsaugos, slaugos, stacionarinio gydymo paslaugos, o „prie Verygos“ nebuvo prasmės tikėtis bent minimalios pagalbos! Atvykusį nelaimėlį pasitikdavo užrakintos durys. Kitai J. Razmos minčiai nepripažįstama: „Ketverius metus Sveikatos apsaugos sistemai vadovavo A. Veryga. Ar buvo įgyvendinta bent viena reforma, kuri sveikatos apsaugos sistemą padarytų efektyvesne? Net įrangos, testų, pradėjus plisti „koronos“ virusui, nesugebėta nupirkti skaidriai ir greitai, o greitųjų antigenų testų išvis nenupirka. „Pasirūpinta žmonėmis“ tik verčiant pirkti pigiausias, bet ne tinkamiausias vaistus ligoniams“.

Seimo vicepirmininkas palietė ir kitą „valstiečių-žaliųjų“ siūlymą, susijusį su švietimu, kuris dabar, kaip žinia, vyksta nuotoliniu būdu. „Ketverius metus „valstiečiai“ reformavo švietimo sistemą. Baigėme tuo, kad nebeliko, kas ruošia pedagogus! Šimtai mokyklų – be vadovų. Neapsimetinėkime: ugdymo spragas mažiausiai pajaus motyvuoti ir geras mokymosi sąlygas turintys vaikai, bet didžiąjai daliai – tai bus sunkūs metai.“

Nebelaikyti baigiamųjų egzaminų? Negi norima švietimo sistemą galutinai pribaugti, dar labiau destabilizuoti, sukiršinti mokinius, jų tėvus, pedagogus? Ar pagalvojama, kaip atrodytų šiemet gimnazijas baigusiu mokslėivių atestatai be valstybinių egzaminų balų? Kaip jie turėtų konkuruoti stodami į aukštąsias mokyklas su kitais metais baigusiais?

Na ir baigiant tiesiog negalima nepateikti premjerės I. Šimonytės pasisakymų laidoje „Alfa taškas“:

„Naujamajai Vyriausybei darbą teko pradėti nuo gana griežtų apribojimų dėl to, kad buvusi Vyriausybė, kurioje dalyvavo vienas iš kritikų ir kuri buvo formuojama pono Ramūno Karbauskio vadovaujamos politinės jėgos, nesiryžo, nenorėjo ar, nežinau dėl kokių priežasčių, nepriėmė adekvačių apribojimų bent jau po Seimo rinkimų tam, kad situacija neišsiplėtotų iki tokios blogos padėties, kokią Vyriausybei teko perimti. Kai atvejų skaičius „lipo per stogą“, iš paskos mirčių skaičius „lipo per stogą“, ligoninės labai stipriai buvo ant ribos“.

Ji taip pat teigė, kad pagrindinis tikslas, dėl kurio dirbama – išvengti trečiojo karantino. „Aš labiausiai norėčiau išvengti trečiojo karantino, jei šiai Vyriausybei tai pavyks padaryti“, – sakė I. Šimonytė. Pagrindinis uždavinys, anot Ministrės Pirminkės, yra „neįpleksti didelio žmonių bendravimo, fizinio kontakto masinio susibūrimo vietose“. Ji teigė, kad karantino sąlygos galėtų būti pradėtos laisvinti nuo vasario vidurio. „Bet pirmiausia mums reikia sulaukti patikimų duomenų, kad ta linkme mes galime tikrai eiti. Nes, nors situacija gerėjanti, vis dar yra labai trapi“, – teigė Ministrė Pirminkė.

Galbūt kažkas nesuprasite, kas tas trečiasis karantinas? Kaip pavyzdį galima paminėti Airiją, kuri neseniai buvo įvardijama kaip viena iš sėkmingiausių su „korona“ kovojančių šalių: dar prieš didžiąsias metų šventes – šv. Kalėdas ir Naujuosius metus – pandemijos situacija šalyje buvo suvaldyta tiek, kad nuspręsta atlaisvinti kai kuriuos griežtus apribojimus, deja, žmonės prarado bet kokį atsargumą ir puolė strimagalviais į masinius susibūrimus, kurie baigėsi tuo, kad Airija iš gerojo pavyzdžio šalies tapo blogiausiu pavyzdžiu...

Argi mums neužtektų pasimokyti iš kitų klaidų?

Tad štai koks nelinksmas filmas ką tik prabėgo prieš mūsų akis, mielas skaitytojau.

Žmogaus teisių pažeidimų negalime toleruoti

Sausio 25 dieną užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis dalyvavo Europos Sąjungos (ES) Užsienio reikalų taryboje, kurioje aptarta ES reakcija dėl Aleksėjaus Navalno įkalinimo, „COVID-19“ vakcinų Rytų Partnerystės šalims klausimas, santykiai su naująja JAV administracija, situacija Venesueloje, Honkonge, kitos užsienio politikos aktualijos.

Kalbėdamas apie Rusijos opozicijos lyderį A. Navalną, G. Landsbergis pabrėžė, kad akivaizdi Kremliaus strategija yra pašalinti visus, keliančius grėsmę Vladimirui Putinui, o ES neturėtų apsiriboti vien politiniais pareiškimais už sistemi-

nus žmogaus teisių pažeidimus.

„Kremlius baiminasi ore tvorančių permąnų, o A. Navalnas, kuris vos išgyveno bandymą jį nuuodyti, simbolizuoja permąnias, kurių žmonės tikisi. Į jo kalinimą turime ryžtingai reaguoti. Reikia toliau tartis ir rasti bendrą ES sutarimą dėl ribojančių priemonių už A. Navalno įkalinimą atsakingiems asmenims. Negalime toleruoti žmogaus teisių pažeidimų nei Maskvoje, nei Minske, nei Honkonge“, – sakė ministras, ragindamas šiam tikslui panaudoti naują ES instrumentą – ES globalų žmogaus teisių sankcijų režimą.

Kalbėdamas apie „COVID-19“ vakciną, ministras akcentavo, kad

ES turi ne tik efektyviai spręsti savo piliečių skiepijimo klausimą, tačiau sudaryti prieigą ir Rytų partnerystės šalims apsirūpinti „COVID-19“ vakcinomis.

„Rytų partnerėms reikalingas veikiantis ES mechanizmas, kuris siųstų stiprią politinę paramą joms žinutę. Tai – geopolitinės svarbos klausimas“, – sakė ministras.

ES užsienio reikalų ministrų nuotoliniame susitikime su Japonijos užsienio reikalų ministru Toshimitsu Motegi aptarti geopolitiniai iššūkiai Indijos–Ramiojo vandenyno regione. Lietuvos ir Latvijos vardu pasisakęs G. Landsbergis išreiškė susirūpinimą Kinijos ir Rusijos itin

artimu bendradarbiavimu ir keliamomis hibridinėmis grėsmėmis, pabrėžė balansuojančią ES–Japonijos bendradarbiavimo vaidmenį, užtikrinant regioninį saugumą, transatlantinio bendradarbiavimo svarbą.

Taryba priėmė išvadą, kuriose teigiama, kad ES turi vykdyti aktyvią klimato ir energetikos diplomatiją, siekdama, kad kitos pasaulio valstybės, ir ypač didžiosios teršėjos, tolygiau pasidalytų išpareigojimų mažinti taršą našta. Taryba pabrėžia, kad branduolinię saugą yra neatskiriama ES klimato ir energetikos diplomatijos dalis.

Tremties baisumai vis atgyja

(atkelta iš 1 psl.)

1812 m., kai Napoleonas traukėsi iš Rusijos, Liutvinų sodyba buvo sudeginta. Pirmojo pasaulinio karo metais vėl nutiko tas pats. Norėdami atgaivinti nualintus laukus ir atstatyti trobesius, išpardavė dalį žemės. Bet žemės dar liko 38 hektarai. Tada sodybos šeimininku buvo Vincas Liutvinas, Lietuvos kariuomenės savanoris, nepriklausomybės kovų dalyvis. Jis vedė Petronėlę Tumosaitę. Gimė keturi sūnūs: Vytautas, Mečislovas, Juozas ir Justinas.

Dideliame Liutvinų name veikė kaimo mokykla. 1944 m. pasirodžius Raudonajai armijai, sodyba labai tiko visokioms kariuomenės ir represinėms įstaigoms. Kurį laiką buvo įsikūręs kažkokio dalinio štabas, po to sodyba tapo sandėliavimo vieta Prūsijoje prisiplėštomis ir toliau į Rytus gabenamoms vertybėms: baldams, žemės ūkio mašinoms ir kitkam.

Į didelį ir gražų Liutvinų ūkį užklystantys sovietų kariškiai sutartinai patarinėjo jiems kuo greičiau bėgti ir slėptis kur nors mieste. Bet ne taip paprasta palikti namus suniokojimui. Vis tikėjosi – gal audros praslinks, ir jie liks gyventi kur gyvenę. Ramybėje jų nepaliko.

Mečislovas su broliu Juozu ir kunigu po Pirmosios komunijos, 1942 m.

Bendravimas su partizanais

Vincui Liutvinui buvo keturiasdešimt dveji, tad buvo mobilizuotas į sovietų armiją, labai sunkiai vargo statybos batalione. Išsekino darbas ir menkas maistas.

Grįžusį iš armijos paskyrė apylinkės pirmininku. Tada ir prasidėjo jo bendravimas su partizanais: šelpė juos maistu, informuodavo apie ruošiamas akcijas. Kartą jis padėjo iš priėmimo punkto konfiskuoti grūdus. Partizanai rado ūkininkų, kurie ilgą laiką iš jų kepė kovotojams duoną.

Čia dažnai lankėsi Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės vadas Kazimieras Greblikas-Gegužis, Sakalas su savo vyrais. (Partizanų vadui Kazimierui Greblikui buvo jau virš trisdešimties. Kilęs iš Marijampolės valsčiaus Narto kaimo. Baigęs Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos keturias klases, nuo 1938 m. tarnavo Lietuvos kariuomenės zenitinės artilerijos pulke. Puskarininkis. Partizanavo nuo 1945 m. pavasario. Vadovavo Paliose susikūrusiam partizanų būriui. Vėliau paskirtas Geležinio Vilko rinktinės 6-osios kuopos vadu, o nuo 1947 m. lapkričio mėn. tapo šios, vėliau ir kitų rinktinių vadu. Žuvo išduotas 1949 m. sausio 20 d. Liepynų kaime, Vizbarų sodyboje įrengtame rinktinės štabo bunkeryje kartu su dviem štabo pareigūnais.)

Mečislovas Liutvinas turi iš Lietuvos Ypatingojo archyvo gautą slaptą sovietinio saugumo 1948 m. balandžio 24 d. nutarimo kopiją dėl jo šeimos tremties. Ją paruošė ir pasirašė Lietuvai atstovaujantys saugumiečiai rusai: generolas Kapralov, majoras Kuzmin, majoras Figurin,

prokuroras Salin. Liudininkė Lukešinskaitė, agentai „Bridžius“ ir „Oželis“ paliudijo, kad Kazys Liutvinas turėjo ryšį su partizanais ir ginkluotu pogrindžiu, teikė jiems maistą ir palaikė pinigais, savo ūkyje slėpė kovotojus nuo okupantų. Ūkyje dažnai slapstėsi ir būtiną pagalbą gavo partizanų vadas Kazys Greblikas. Tad „buožė“ Kazį Liutviną (g. 1902 m.), žmoną Petronę (g. 1904 m.), sūnus Vyta (g. 1930 m.), Mečislovą (g. 1933 m.), Juozą (g. 1935 m.) ir Justiną (g. 1940 m.) ištremiti iš Lietuvos į tolimas Sovietų sąjungos vietas.

Tremtin

1948 m. apie 12 tūkstančių šeimų trėmimui buvo sutelkta apie 41 tūkstantį baudėjų: MGB kariuomenės kareivių ir karininkų, strībų, operatyvinių darbuotojų (dalis jų atsijusta iš Rusijos), milicininkų, partinių ir sovietinių aktyvistų. Tad jau gegužės 22-ąją, šeštadienį, karinės-operatyvinės grupės į sodybas kaimuose ėmė belstis 4 valandą ryto. Daiktams susikrauti buvo skiriamos viena dvi valandos. Trėmėjai, ypač vietiniai, kaip ir per ankstesnes akcijas skubindavo, kai kurie neleisdavo krautis vertingų daiktų, vildamiesi, kad paliktas turtas atiteks jiems... Tai buvo baisios valandos: nors Lietuvos žmonės žinojo apie išvežimą, ne kiekvienas galėjo ramiai ir apgalvotai jam pasirengti.

Mečislovas Liutvinas mena, kaip Suvalkijos ūkininkai, inteligentija su šeimomis – tėvais, vaikais, seneliais – buvo strībų, vietinių komjaunuolių, išdavikų, rusų kareivių su šautuvais vežami į Marijampolės geležinkelio stotį, varomi į vagonus grotuotais langais. Toks likimas bu-

Partizanų vadas Kazimieras Greblikas-Gegužis, Sakalas

vo skirtas šeimoms iš gretimų Vilkaviškio, Gižų, Griškabūdžio, Šunskų, Igliaukos, Kazlų Rūdos miestelių ir aplinkinių kaimų. Į tremtį iškeliavo 273 šeimos, kurias sudarė 1020 asmenų, o ešelonai riedėjo į Igarką ir kitus Sibiro rajonus.

Mečislovas Liutvinas gerai prisimena tą naktį... Buvo penkta valanda ryto, pradėjo garsiai loti šunys. Pasigirdo stiprus beldimas į duris ir reikalavimas jas atidaryti. Kai tėtis jas atidarė, į kambarį užėjo trys ka-

riškiai. Pirmasis įžengęs į didelę virtuvę ir valgomąjį buvo tamsaus gymio, žemo ūgio, mėlynomis kelnėmis vyriškis. Prie jo diržo kabojo nagano dėklas. Jis pasakė, kad pagal kažkokį valdžios nutarimą būsime išskeldinti iš Lietuvos. Liepė pasiimti dešimčiai dienų maisto ir drabužių, patalynės, namų apyvokos daiktų. Susiruošimui skyrė dvi valandas.

Tas žmogus vienintelis kalbėjo lietuviškai su žydišku akcentu. Kiti du kareiviai buvo rusai, vienas jų turėjo šautuvą su prie vamzdžio užmautu durklu. Liepė tėtiui eiti kinkytį į brikelę arklius, nes vyksim ja į tremtinių surinkimo vietą. Į daržinę jį išlydėjo kareivis su šautuvu. Kai priėjo klojimą, kareivis liepė tėtiui bėgti, matyt, norėdamas nušauti. Tačiau tas nepakluso ir kinkė mūsų gražuolius sarčius paskutinei kelionei su jais...

Po kelių savaitų sunkios kelionės, dauguma tremtinių apgyvendinta Krasnojarsko, Irkutsko srityse, Buriatijos Mongolijoje. Kaip ir ankstesniais metais, tremtiniai įkurdinti senuose barakuose, klubuose, sandėliuose ar kitose gyventi netinkamose patalpose.

Pirmus penkerius metus alkis ir mirtis žiūrėjo į veidus ir ėdė jų gyvenimus... Neteko tėvų, artimų ir brangių žmonių. Mečislovas prisimena, kaip kelyje mirė jo močiutė. Dar 101 tremtinys palaidotas Sibiro žemėje: Maklakovo gyvenvietėje, Ust Abakane, Kemerovo šachoje ir Krasnojarske. Maklakovo gyvenvietėje visiems buvo pastatyti kryžiai, aptverti medinėmis tvorelėmis.

(Bus daugiau)

Dėkingi esame už laisvę

(Iš kairės) Rūdiškių filialo vedėja Laima Franckevičienė ir vyr. bibliotekininkė Nijolė Vėlyvienė

(atkelta iš 1 psl.)

Rūdiškių biblioteka, minėdama šią dieną, savo „Facebook“ paskyroje kvietė į virtualų renginį „Dėkingi esame už laisvę“, kurio metu buvo apžvelgta spaudinių paroda „Garbės, laisvės ir skausmo dienos“, trumpai papasakota apie Sausio 13-osios įvykius bei ta proga skaitytos eilės. Vėliau vyko kūrybinės dirbtuvės su „Kūrybiškumo savi-raiškos studijos“ vaikais „Neužmirštuolės žuvusiems“. Bibliotekininkė

per „Microsoft Teams“ programą dalyvius mokė pasigaminti neužmirštuoles origami technika.

Kruvinos sausio nakties įvykiai, nutikę prieš 30 metų, pakeitė mūsų šalies istoriją, tačiau mes ją didžiuojamės! Istorija gyva tada, kai ją prisimename ir pasakojame.

Tai Pergalės diena!

Laima FRANCKEVIČIENĖ
Trakų viešosios bibliotekos
Rūdiškių filialo vedėja

Kazimiero ir Monikos Dobrovolskių vargo kelių vingiai

(atkelta iš 1 psl.)

Dirbo ne tik su kastuvais ir neštuvais, bet ir su arklių tempiamais vežimais, pasitelkę gerus kaimynus. Šalia būsimos slėptuvės čiurlenantis upelis Smeltė buvo neplatus ir negilus, bet reikėjo jį išgrįsti. Todėl tankmėse buvo pjaunami spygliuočiai ar ūgtelėję lapuočiai.

Kasant slėptuvę, jos smėlį vežė į Juodinkių kaimą, į ūkininko Kazimiero Dobrovolskio laukus, nes miške nebuvo kur paslėpti. Smėlį vežė tik maišuose, kad niekur neišsibarstytų ir nepalikėtų pėdsakų. Ūkininkas K. Dobrovolskis atvežtą smėlį tuoj pat savo dirvoje apardavo ir laukdavo kito vežimo. Taip ūkininkas Dobrovolskis ir arė savo dirvoje, kol buvo užbaigta Juodinkių miške partizanų buveinė.

Tremtis nebuvo netikėta

Dobrovolskiai ne tik jaučė, bet ir gerai žinojo, kad anksčiau ar vėliau bus išvežti. Pasitraukti į nelegalų gyvenimą jie nesiryžo dėl vaikų. Ta diena atėjo 1948 m. gražų, šiltą gegužės 22-osios ankstyvą rytą. Piktas šuns lojimas kieme ir stiprūs beldimai į duris pabudino Kazimierą Dobrovolskį. Staiga pakilęs iš šilto patalo, žvilgterėjęs per langą, pamatė pilną kiemą ginkluotų vyrų – sribų ir kareivių. Suprato.

Skubėjo atidaryti duris, kad nutildytų tą protu nesuvokiamą triukšmą. Nors ta pavasario naktis nebuvo jų laukiama, bet nebuvo ir netikėta, nes tai kelionei ruošėsi iš anksto. Motina verkdamas pabudino vaikus ilgai ir vargingai kelionei į Sibirą.

„Mūsų tėvai ir mes, – dabar prisimena jauniausias sūnus Zigmontas, – žinojome, kad sovietų valdžios buvome neapkenčiami, vadinami buožėmis ir partizanų pagalbininkais, kuriems geriausias gyvenimo kelias tik platusis Sibiras, kuriame daug pigių darbo rankų ne tik miškuose, apleistuose kolchozų laukuose, bet ir įvairiose anglies, rūdų ir kitose kasyklose.“

Ankstyvą rytą garsiai ašarojančios motinos pabudintų vaikų reakcija buvo įvairi. Vyresnieji Elena, Kazys ir Monika suprato ir susijaudinę skubėjo į pagalbą tėvams, kad padėtų susiruošti kelionei ir aprengtų patį mažiausią brolių Zigmontuką. Jis verkšlendamas bėgiojo tai prie tėvo, tai prie mamos, nesuprasdamas, kas čia vyksta, kodėl jų namuose tiek daug piktų kareivių, ieško ką užsivilkinti, o neradęs, verkdamas vėl bėgo rankutes ištiesęs tai prie tėvo, tai prie mamos, o piktas sribas sekioja jį žadėdamas nušauti

jei nesiliaus bėgiojęs. Tą nelemtą tremties naktį jam tebuvo penkeri metukai.

„Kartu buvo vežama ir tėvo motina, mūsų močiutė Domicelė (g. 1861 m.), o mūsų mama vis prašė, kad ją paliktų“, – prisimena Zigmontas. Karininkas paklausė, ar ji turi giminių. Sužinojęs, kad turi sūnų ir dukteris, pavedė ją į šoną ir paliko.

Septyniolikmečio sūnaus Vytauto (1931–2004) tuo metu, kaip ir daugelio moksleivių, nebuvo namuose. Jis mokėsi žemės ūkio mokykloje Pinklėse.

Mama Monika Dobrovolskienė, 1965 m.

Zigmontas Dobrovolskis, 1948 m.

Į šaltąjį Sibirą

Pradėjo švisti. Atvežė į Telšius (savo pakinkytais arkliais), susodino į vagonus, bet Telšiuose išlaikė dar kelias paras. Atmena, kaip įmetė į vagoną maišą duonos ir pasakė: „Dobrovolskiams!“ Duoną, kaip vėliau sužinojo, įmetė Zigmonto kūminas Petkus. Tai buvo šeimai nuostaba ir džiaugsmas pro ašaras. Tarpusavyje aiškinosi, kas užjaušdamas rado mūsų paruoštą kepimui duoną, suspėjo iškepti ir atvežti.

Taip 1948 m. gegužės 22 d. ir buvo išvežti iš savo gražių ir turtingų gimtųjų namų, iš kvepiančios

baltais obelių žiedais pasipuošusios sodybos į Šiaurę, į šaltąjį Sibirą. Ilgoje kelionėje motina susirgo, ją paguldė į jų vadinamąjį „lazaretą“ (sąstato gale buvo du mažesni vagonai). Aplankyti jos nei vyrui, nei vaikams neleido. Šeima gyveno didžiuliame nerime ir spėlionėse, ar jie dar pamatys mamą.

Atsidūrė Krasnojarsko krašte

Po ilgos ir varginančios kelionės atsirado Krasnojarsko krašte, Iljansko rajone, taip pat ir pasveikusi mama. Iš pradžių apgyvendino buvusioje bažnyčioje. Joje buvo labai daug šeimų. Iš ten dalį tremtinių išvežė į mažą Čeremčankos kaimelį, buvusi lagerį. Ten ir Dobrovolskių šeimą.

„Chimleschose“ dirbo visa Dobrovolskių šeima, išskyrus Zigmontuką, reikėjo rinkti sakus. Darbas

Vytautas Dobrovolskis, 1948 m.

buvo sunkus, neįprastas. Iš ankstauro ryto, dar apytamsiais, lyg lagerininkus, šaukdavo: „Na rabotu!“, o vakare komendantas saugodavo, kad darbininkai per anksti negrįžtų. Miške, jei saulėta, rasa nukrisdavo apie 10–11 val., tai iki to laiko dirbantis žmogus būdavo šlapias. Jei lynodavo, darbininkai šlapi dirbdavo visą dieną.

Daug kas sirgo reumatu, kitomis sąnarių, peršalimo ligomis, Elenai įkando encefalitu užsikrėtusi erkė. Ji, negaudama tinkamo gydymo, sunkiai ir ilgai sirgo. Nebuvo jokios reabilitacijos, taip ir nepasveiko. Sunkiai valdė vieną ranką. Nors bu-

vo neįgali, bet „Chimleschose“ dirbo visą tremties laiką iki sugrįžimo į Lietuvą.

1952 m. tėvai iš Lietuvos gavo laišką, kad suimtas Lietuvoje likęs sūnus Vytautas. Po metų kalinimo 1953 m. įvyko teismas, pripažino, kad buvo partizanų ryšininkas. Nu teisė kalėti 25 metus. Bausmę atliko Magadane (prie Ochotsko jūros), dirbo statybose. Perskaičiusi laišką, motina apalpo. Zigmontas prisimena, kad nuo to laiko iki gyvenimo pabaigos mama turėjo sunkų dusulį.

Alinančios kelionės tęsiasi ir toliau

Po dvejų metų, vos spėjus svetimame krašte apšilti, vėl buvo vežami, žinoma, tas vežimas buvo ne toks skausmingas kaip pirmasis, kai reikėjo palikti Lietuvą ir savo turtingus, gimtuosius namus, bet vis dėlto daug vargo ir rūpesčių suteikiantis šeimos išgyvenimui tremtyje. Dobrovolskius ir dar kelias šeimas išvežė į Berežnovką už 30 kilometrų. Dar po dvejų metų buvo perkelti į Dzeržinskio rajoną, Michailovsko kaimą. Ten gyveno dvejus metus.

Iš Michailovsko kaimo buvo perkelti į Dačno kaimą. Motina, kaip ir kiti šeimos nariai, visą laiką dirbo miške prie sakinimo darbų. Ji sunkokai orientavosi miške, kartais ir paklaidžiodavo (kartais pati pareidavo, o kartais tekdavo ir ieškoti). Pirmus dvejus metus teko ir pabaudyti. Taigi pardavinėdavo drabužius, mainydavo juos į bulves ir kitą maistą. Laisvalaikio beveik nebuvo.

Motina keldavosi anksčiausiai, visus žadindavo, o guldavosi dažniausiai paskutinė. Visą tremties laiką atostogų jokių nebuvo. Laisviau buvo žiemą, kartais susirinkdavo kaimynai palošti kortomis. Ji mėgdavo paskaityti, tačiau vasarą nebuvo laiko, galėjo tik žiemą, prie žibalinės lempos.

Tėvas mokėjo rašyti, rašydavo laiškus sūnui Vytautui į Magadaną, giminėms ir kaimynams į Lietuvą. Mama rašyti nebuvo mėgėja, buvo labai pamaldė, Lietuvoje kiekvieną sekmadienį eidavo į bažnyčią, skubėdavo į gegužines pamaldas, giedodavo kalnus ir kt. Tremtyje, guldamas ir keldamas, persižegnojusi spėdavo sukalbėti maldelę, ragino tą patį daryti ir savo vaikus.

Mama mirė 1990 m., palaidota Tirkšliuose, savo gimtinėje.

(Bus daugiau)

Parengė
Aleksandra
PRIJALGAUSKIENĖ

 SPAUDOS
RADIO IR
TELEVIZIJOS
REFORMOS
FONDAS

Istorija be „baltų dėmių“

Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris Liudvikas Stanišauskas

Gintaras LUČINSKAS

Tęsinys. Pradžia Nr. 3 (1409)

Vasario pradžioje su vokiečių įgulos vadovybe sutarta bendromis jėgomis saugoti Alytų nuo galimo Raudonosios armijos puolimo, tačiau santykiai su vokiečiais taip ir liko nedraugiški, kartais grėsdavo net ginkluotais susirėmimais. 1-asis pėst. pulkas turėjo saugoti ir ginti barą į šiaurę nuo geležinkelio linijos Alytus–Varėna, o vokiečių kariai – į pietus nuo tos geležinkelio linijos. 1-ojo pėst. pulko sargybos stovėjo Švobiškių–Domantonių–Venciūnų–Ulyškių kaimuose; kovos baras buvo nukreiptas į rytus. Kiti sargybos būriai Padvariškėse ir Norgeliškėse buvo nukreipti į šiaurės rytus.

Tikėtasi sukelti neramumus

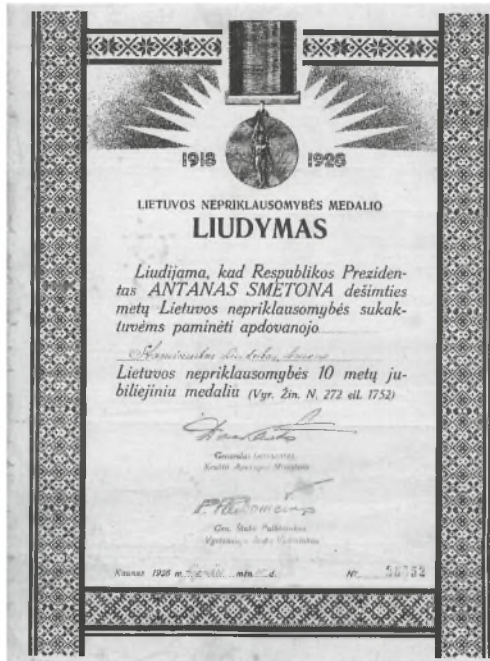
Vokiečių karių užtvaros stovėjo Poteronyse, Alovėje, Butrimiškėse ir toliau į pietus. Taip pat vokiečiai turėjo saugoti geležinkelio ir Kaniūkų tiltus per Nemuną. Alytaus vokiečių įgula saugojo teritoriją ir Merkinės–Perlojos kryptimi.

Turint negausias karines pajėgas, minėtą platų barą reikiamai apsaugoti buvo neįmanoma. 1-asis pėst. pulkas sargyboms galėjo išskirti ne daugiau kaip dvi kuopas. Karių užtvaros saugojo tik svarbesnius kelius, o tarp jų buvusių kelių kilometrų pločio tarpų visiškai nesaugojo. Tokia padėtimi naudojosi bolševikų siunčiami agentai, kurie Alytaus apylinkėse skleidė priešišką antivalstybinę propagandą, rinko žinias apie lietuvių ir vokiečių karines pajėgas, jų dydį, sąveiką bei įtempus santykius, ir visą informaciją perdavinėjo bolševikams.

1-ojo pėst. pulko vadas karininkas A. Juozapavičius vasario 10 d. informavo Krašto apsaugos ministrą karininką Mykolą Velykį apie pavojingą padėtį Alytaus fronte ir priminė, jog iš Kauno ne tik neatsiųsta anksčiau žadėtų 200 kareivių, bet dargi vasario 9 d. turėjęs pasiųsti viceministro karininko Stasio Zaskevičiaus žinion karininko A. Žemaičio vadovaujamą kuopą, tuo susilpnindamas Alytaus gynybą. Pulko vadas teigė, jog „išėjus iš to keblaus padėjimo, reikalingi žmonės ir ginklai, kitaip gali būti katastrofa“.

Tuo metu 1-ojo pėst. pulko kareiviai, dar nesant Alytuje suorganizuotos milicijos, be savo tiesioginių pareigų turėjo gaudyti apylinkėse plačiai paplitusius ir siautėjančius plėšikus. Neigiamai reaguoti į vietinių gyventojų prašymus pulko vadovybė negalėjo, nes šie pulką aktyviai rėmė materialiai.

Vasario pradžioje gauta žinių apie Raudonosios armijos pajėgas, kad nuo Daugpilio pro Vilnių Alytaus kryptimi žygiuojanti 700 kareivių vora, turinti 15 kulkosvaidžių ir 4 lengvasias patrankas. Raudonarmiečių žygio tikslas – pulti Alytų, nes tikėjo, kad jiems padėsia vokiečių spartakininkų (po 1918 m. lapkričio revoliucijos Vokietijoje, jos kariuomenėje pradėjusių burtis kairiųjų grupių nariai Rytų fronte vadinti spartakininkais) sukilimai Alytuje ir Kaune. Be to, jie buvo numatę panaudoti Suvalkijos mažžemius valstiečius bei darbininkus ir sukelti neramumus fronto užnugaryje.

Liudymas, 1928 m.

Sudarytas gynimosi planas

Vasario 10 d. Alytuje vyko 1-ojo pėst. pulko ir vokiečių brigados vadovybių pasitarimas dėl bendrų kovos veiksmų prieš Raudonąją armiją. Lietuviams atstovavo karininkas A. Juozapavičius su 4 vyresniaisiais pulko karininkais, o vokiečiams – brigados generolas su štabo karininkais. Pasitarimas vyko nesklandžiai. Iškilus bendros vadovybės klausimui, pasitarimas atidėtas, vėliau jis visai neįvyko. Lietuviai ir vokiečiai nepasitikėjo vieni kitais. 1-asis pėst. pulkas ruošėsi miestą ginti savo jėgomis. Sprendžiant gynybos klausimą, daug rūpesčių kėlė ginklų ir šaudmenų trūkumas. Pulkas turėjo rusiškus šautuvus, bet labai mažai rusiškų šovinių. Vokiškų šovinių turėjo daugiau, bet neturėjo vokiškų šautuvų. Iš Kauno atgabenti šautuvų pasiųstas karininkas Pranas Gladutis. 2-ojo bataliono apginklavimas ir kitų batalionų perginklavimas turėjo vykti vasario 12 d. Gynimosi planas buvo paremtas tuo, kad ligi vasario 13 d. kuopų kareiviai bus apginkluoti ir tą dieną jie galės išsidėstyti kovos bare.

Pirmasis karininko A. Juozapavičiaus sprendimas buvo toks: „12 vasario 1919 m. Alytus. 2 bataliono vadui. Paliepimas. Rytų 13 vasario 8 val. ryto 5 kuopa turi išeiti užėmimui fronto nuo kaimo Tokmiance ligi kaimo Vedukšty; šie kaimai į šiaurę-rytų pusę nuo Alytaus. 5 kuopa turi būti 10 valandoje kaimo Voidagi. 10 valandoje ryto kaimo Voidagi būsiu ir aš ir smulkiai nurodysiu, kaip užimti frontą. Vienas būrys 6-os kuopos 10 valandoje turi užimti kaimą Uliški, kuris yra į rytus nuo Alytaus; šiam būriui į kaimą

Liudymas, 1931 m.

Voidagi eiti nereik. 5 ir 6 kuopų vadams iš ryto 6 valandoje išsiųsti nuo būrio po 4 kvartirjerius: 5 kuopa išsiūnčia kvartirjerius į kaimus Miedukšty, Voidagi ir Tokmiance, 6-os kuopos būrys išsiūnčia kvartirjerius į kaimą Uliški. Būrys 6 kuopos turi laikyti ryšį su vokiečiais, stovintiais kaime Domantancy. E. 1 pėst. pulko vado pareigas karininkas Juozapavičius. Pulko štabo viršininkas karin. Čaplikas“.

Šio sprendimo esmė tokia: sustiprinti 5-osios ir 6-osios kuopų saugomą liniją ir ginti, paliekant rezervę 7-ąją kuopą ir mokomąją komandą. Tačiau šio plano vykdyti neteko. Atsisakyta ir numatyto gynimosi plano. Šautuvus pulkas gavo vasario 12 d. vėlai, apie 20 val. Tuo laiku, apie 20 val., raudonarmiečiai ir pradėjo pulti lietuvių ir vokiečių sargybas.

Alytaus puolimas

Alytų puolė Raudonosios armijos Pskovo divizijos 2-osios brigados 3-iasis ir 4-asis šaulių pulkai, kuriuose buvo maždaug po 1000 karių. 3-iasis šaulių pulkas puolė palei plentą Varėna–Alytus. Į šiaurę nuo Raudonosios armijos 3-iojo šaulių pulko puolė 4-asis šaulių pulkas. Puolančiųjų jėgų daugumą raudonarmiečiai nukreipė prieš lietuvius.

1-ojo pėst. pulko kuopas teko paskubomis perginkluoti. Atvežti iš Kauno vokiški 1888 m. modelio šautuvai – kitaip užtaisomi negu rusiški. Vokiški šoviniai buvo netinkamos šautuvams apkabose, o be apkabos negalima šautuvo užtaisyti išsyk penkiais šoviniais. Tokiais ginklais naudotis kareiviai visai nebuvo įpratę, ir per kautynes vadams teko

ne vienam kareiviui užtaisyti šautuvą ir mokyti šaudyti. Tai labai silpnino kareivių kovingumą, gadieno jų nuotaiką. Perginkluotos ir naujai apginkluotos kuopos tuojau vyko į paskyrimo vietas.

1-asis pėst. pulkas telefono ryšio su fronto linijos daliniais neturėjo, turėjo tik vokiečiai, tad ir žinių galėjo gauti tik iš vokiečių karinio štabo. Apie užpuolimą sužinota iš vokiečių husarų štabo. Gauta žinių, kad lietuvių karių užtvaros iš Ulyškių k. pasitraukė, vokiečiai skundėsi, kad jų kairiajam sparnui gresia apsupimas. Vasario 13 d. 1 val. 55 min. iš vokiečių brigados viršininko gauta žinių, kad jų kariuomenė iš Poteronių k. atsitraukė į Kaniūkus, lietuvių kariai gynėsi Švobiškėse kiek galėjo, bet turėjo atsitraukti prieš didesnes pajėgas.

Apie 2 val. iš raitelio gauta žinia, kad 1-ojo pėst. pulko 1-oji ir 6-oji kuopos užima frontą prie Venciūnų k., ant plento; vyksta susirėmimai su raudonarmiečiais, yra sužeistų karių, kad Kaniūkus vokiečiai apleido ir šį kaimą užima rusai. Ryšys su vokiečiais nutrūko. Kiek vėliau kareivinių rajone pasirodė lauko sargybų gynėjai, kurie papasakojo, kad raudonarmiečiai puolė didelėmis grupėmis, o vokiečių daliniai, vengdami kautynių, iš savo pozicijų pasitraukė. Pavojus grėsė iš dešinės pusės. Pulko vadas karininkas A. Juozapavičius pasiuntė 5-ąją ir 6-ąją kuopas plentu į rytus, kad pridengtų Alytų nuo puolančių Raudonosios armijos karių, o pats išskubėjo į kovos barą.

Karininkas A. Juozapavičius karinės operacijos vadovavimą pavedė 1-ojo pėst. pulko štabo viršininkui karininkui Juliui Čaplikui, o su savimi pasiėmė tik keletą mokomosios komandos kareivių ir vieną kulkosvaidį be stovo. Drauge su pulko vadu vyko karininkai I. Musteikis, A. Svilas ir A. Povilaitis. Ryšiams palaikyti su pulko štabu jie paėmė dar kelis raitelius. Karininkas A. Juozapavičius ryžosi pats vietoje išsiaiškinti susidariusią padėtį, jei galima apeiti raudonarmiečių sparną, suduoti jiems smūgį ir užkirsti plentu puolantiems raudonarmiečiams kelią.

Rogėmis nuvyko į Venciūnų k., kur susitiko su 1-osios kuopos vadu karininku P. Geniu. Iš Švobiškių k. lietuvių karių užtvara jau buvo pasitraukusi. Netrukus užtvara pasitraukė ir iš Domantonių kaimo. Naktis pasitaikė labai tamsi, snigo. 1-ojo pėst. pulko vadas, sutelkęs apie 40 karių, pradėjo žygiuoti iš Venciūnų k. į priekį užnugarį, per laukus išeidami į plentą Alytus–Varėna. Raudonosios armijos kariai jau buvo praėję pro tą vietą, tad atsidurta jų užnugaryje.

(keliami į 8 psl.)

Paskutinis tarpukario „Tremtino“ redaktorius Jonas Kalnėnas

Jonas Kalnėnas (iki 1925 m. sausio 17 d. – Zagorskas) gimė 1901 m. sausio 10 d. Zarasų aps. Rimšės valsč. Antalgės k. Rimšėje baigė pradžios mokyklą, vėliau mokėsi gimnazijoje Vilniuje, lankė dramos studiją. 1919 m. iš lenkų okupuoto Vilniaus persikėlė gyventi į Kauną ir savanoriu įstojo į besikuriančią Lietuvos kariuomenę.

1935 m. savo biografijoje jis rašė: „1921 m. baigiau kareivių mokyklų mokytojų kursus Kaune. Lietuvos kariuomenėje tarnavau 1919–1921 m. (Elektrotechnikos batalione, II brigadoje ir III divizijoje), 1921–1922 m. – 6-ojoje partizanų grupėje, 1923 m. dalyvavau Klaipėdos sukilime. Šaulių sąjungos tarnyboje 1922–1924 m. ir antrą kartą nuo 1931 m. kovo 1 d. (...)“

1921 m., išėjęs į atsargą, kurį laiką lankė J. Vaičkiaus vaidybos studiją. 1922 m. baigė ELTA žurnalistikos kursus ir pradėjo dirbti Šaulių sąjungos Žinių koncentracijos biure. Jame dirbo iki 1923 m. lapkričio 15 d. (biurą panaikino). 1927 m. baigęs Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos suaugusiųjų gimnaziją Kaune, Lietuvos universitete studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. 1924–1931 m. vertėsi žurnalistika ir lietuvių kalbos taisytojo darbu, kurį laiką dirbo J. Atkočiūno spaustuvėje korektoriumi ir kalbos taisytoju. 1929 m. išvertė E. Remarko „Vakarų fronte nieko naujo“. 1931–1940 m. redagavo Šaulių sąjungos žurnalą „Tremtinas“, leido Šaulių sąjungos kalendorius.

Jonas Kalnėnas aktyviai reikėsi įvairiose organizacijose: Lietuvos šaulių sąjungoje, Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjungoje, Varpininkų draugijoje, Lietuvos jaunimo sąjungoje, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungoje (kurį laiką buvo Kauno skyriaus pirmininkas ir Centro valdybos narys), Draugijoje užsienio lietuviams remti, Vilniui vaduoti sąjungoje, Pasaulio lietuvių sąjungoje, Lietuvos žurnalistų sąjungoje, Lietuvių kalbos draugijoje ir kitose. 1934 m. išrinktas į Kauno miesto tarybą. Bendradarbiavo „Kariškių žodyje“, „Karyje“, „Jaunime“,

žurnalistų metraščiuose ir kitur. 1934–1941 m. taisė Lietuviškosios Enciklopedijos korektūrą ir kalbą.

Jonas Kalnėnas su žmona Emilija (Sabaliauskaitė iš Pakruojo) gyveno Kaune, augino dukterį Giedrę. Kaip savanoris jis buvo gavęs žemės sklypą Kaune, Vilijampolėje.

Jis mokėjo rusų, lenkų, gudų, vokiečių kalbas. Su Žurnalistų sąjungos nariais 1934 m. balandžio–gegužės mėn. lankėsi Sovietų sąjungoje. 1939 m. rugpjūčio 5–21 d. su žurnalistų delegacija lankėsi Vokietijoje.

Lietuvą okupavus sovietams, okupantų represijos negalėjo aplenksti energingo lietuvių patrioto. Naujo režimo Šaulių sąjungą likviduoti paskirtas viršininkas, Generalinio štabo mjr. Antanas Impulevičius 1940 m. rugpjūčio 7 d. pasirašė raštą: „Kariuomenės štabo Rikiuotės skyriaus viršininkui. Prašau atleisti iš tarnybos arba perkelti į kitą įstaigą, paskelbiant apie tai įsakyme Liaudies Kariuomenei, civilinį tarnautoją karininko vietoje Joną Kalnėną...“

Iš karto po šio įsakymo J. Kalnėnas buvo suimtas ir kalintas Kauno kalėjime, vėliau paleistas. 1941 m. birželio 14 d. vėl suimtas ir su šeima ištremtas į Sibirą. NKVD ypatingasis pasitarimas („trojka“) 1942 m. spalio 14 d. J. Kalnėną nuteisė mirties bausme ir lapkričio 4 d. sušaudė Sverdlovsko (dabar Jekaterinburgas) kalėjime.

Už nuopelnus Lietuvai ir Šaulių sąjungai Jonas Kalnėnas buvo apdovanotas Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino 1-ojo laipsnio ordinu, Vytauto Didžiojo 3-ojo laipsnio ordinu, Klaipėdos išvadavimo medaliu, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, Šaulių Žvaigždės ordinu ir medaliu.

Jonas Kalnėnas savo dienoraštyje rašė: „Nėra didesnės meilės savo tautai, savo kraštui ir saviems žmonėms, kaip sudėti ant savo tėvynės aukuro gyvybės auką. Tokia meilė yra nemari – amžina“.

Parengė Stasys IGNATAVIČIUS,
LSS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas

Užjaučiame

Mirus seseriai Aleksandrai, nuoširdžiai užjaučiame Klaipėdos r. filialo valdybos narę Genę Anužienę ir jos artimuosius.

LPKTS Klaipėdos r. filialas

Ilsėkitės ramybėje

Ona Jankauskienė
1917–2021

Sausio 1 d., sulaukusi beveik 104 metų, Amžinybėn išėjo buvusi tremtinė Ona Jankauskienė.

Gimė Prienų r. Cepeliškių k. Anksti liko našlaite. Ją ir būrį brolių ir seserų užaugino vyriausioji sesuo Magdalena. Ona mokėsi Išlaužo mergaičių amatų mokykloje. 1949 m. ištekėjo už Kazimiero Jankausko. Okupacinis režimas neaplenkė ir Jankauskų šeimos. Po slapstymosi Ona buvo sučiupta. Pamatęs ją, apsuptą rusų kareivių, pasidavė ir jos vyras Kazimieras. 1952 m. su vos dvejų metų sulaukusia dukrele Kazimiera buvo ištremti į Sibirą – Tomsoko sr., Kargasoko r., Tolparovo gyv. Lietuvoje liko per Kūčias gimusi duktė Viktorija. Ištremti už „ryšius su banditais“, už dalyvavimą pasipriešinimo kovoje. Siejama ir su tuo, kad Kazimieras Jankauskas buvo pusbroliai su Lukšais. 1958 m. Jankauskai grįžo į Lietuvą su dviem dukterimis: Marija ir Angele, be vyriausios dukters Kazimieros, kuri ketverių metų mirė Sibire (1990 m. jos palaikus, kartu su kitų tremtinių palaikais, parvežė žentas Vitas). Grįžo į savo namus Kauno r. Grabavos k. Pas juos atvažiuodavo ir Antanas Lukša, kur buvo dalijamasi idėjomis, kovoje už Lietuvos nepriklausomybę. Onos nepalaužė nei Sibiro vėtros, nei okupuotos Lietuvos aplinka. Savo dukterims skiepijo meilę Lietuvai, tikroms vertybėms. Ji mėgo daug skaityti ir perskaitytomis mintimis pasidalyti. Kiekvienam užtekdavo jos meilės, dėmesio, kiekvieną apglėbdavo savo širdies šiluma. Ne tik šeimos nariai, bet ir kaimynai prisimena jos iškeptos duonos skonį, vaišingumą. Tokią ją, jautrią, energingą, mylinčią, gerbiančią save ir kitus, visada prisimins artimieji, ją pažinojusieji.

Palaidota Prienų r. Išlaužo kapinėse.

Audronė Marija Kemėšienė
1943–2021

Gimė girininko Juozo Burnicko ir Aldonos Motuzaitės šeimoje, Joniškyje. 1944 m. Juozas Burnickas-Miškinis įstojo į partizanų būrį, ir 1945 m. žuvo mūšyje. Aldona su dukrele Audrone persikėlė į Šiaulius. Audronė mokėsi vidurinėje mokykloje, bet baigusi, dirbo „Vairo“ dviračių fabrike, vėliau – Kūno kultūros institute, kurį baigusi 1966 m., pradėjo dirbti Respublikinėje Šiaulių ligoninėje kineziterapeute iki 2008 m.

Sukūrė šeimą su tremtiniu Valentinu Kemėšiu. Užaugino dukterį, sulaukė anūkių, proanūkių. Sunki liga palaužė jos sveikatą. Palaidota Šiaulių miesto Ginkūnų kapinėse.

Nuoširdi užuojauta velionės vyrui Valentinui ir artimiesiems.

LPKTS Šiaulių filialas

Zita Kušlytė-Biskienė
1916–2020

Gimė Voveriškių k., Šiaulių priemiestyje, pasiturinčio ūkininko šeimoje. Turėjo dvi seseris ir du brolius. 1951 m. ištremė į Krasnojarsko kr., Kazačinskoje r., Kemskojės k. Po Stalino mirties kartu su broliu „užsiverbavo“ į statybas į Kemerovo sritį. Apsigyveno mieste. Ten slaugė sergančią mamą. 1956 m. mirus mamai, grįžo į gimtinę. Įsidarbino „Verpsto“ fabrike siuvėja. Ištekiėjo už našlio. Velionė buvo aktyvi LPKTS Šiaulių filialo narė. Dainavo Šiaulių buvusių tremtinių chore „Tremtinys“.

Palaidota Šiaulių Ginkūnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame velionės artimuosius.

LPKTS Šiaulių filialas

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1100 egz. Kaina 0,90 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia (2021 m. skirta 14000 eurų)

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris Liudvikas Stanišauskas

(atkelta iš 6 psl.)

Karininkui A. Juozapavičiui įsakius, būrys pradėjo žygiuoti plentu Alytaus link. Nepriejus plento kryžkelės, prie Poteronių k., ant plento pastebėta daug priešų kareivių. Suguldę savo kareivius aukštumėlėje, prie plento, mūsiškiai apšaudė priešus. Jų pusėje kilo sąmyšis ir triukšmas. Paskui pasigirdo komandos, ir raudonarmiečiai pradėjo pulti.

Lietuvių kariai turėjo nedaug šovinių, o kulkosvaidis be stovo užsikirtu, mūsiškių ugnies smūgis buvo per silpnas, kad sukeltų didesnę paniką tarp priešų karių. Teko trauktis atgal į Alytų. Padalinys grįžo į Alytų auštant vasario 13-ajai. Mieste jau pokšėjo šūviai.

Neaiškus vokiečių pasitraukimas

Tuomet, kai 1-ojo pėst. pulko vadas su karininkais išvyko, karininkas J. Čaplikas pasiuntė žvalgybą į Takniškių kaimą. 6-oji kuopa, vadovaujama karininkas Vinco Šaudzio, pasiūsta remti priešakinis dalinius dešiniajame sparne, plento kryptimi. 5-oji kuopa, vadovaujama karininko V. Skorupskio, užėmė kalvas į rytus nuo kareivinių ir miško. Su 5-ąja kuopa vyko ir 2-ojo bataliono vadas karininkas Pranas Tamašauskas.

Pulko adjutantas karininkas Vaclovas Žadeika su vienu raiteliu buvo pasiūstas į dešinįjį sparną iširti, kur yra ir ką veikia vokiečių daliniai. 5-oji ir 6-oji kuopos jau spėjo atžygiuoti netoli Venciūnų kaimo. Kari-

ninkas V. Šaudzis išjojo į Venciūnų k., kur rado pulko vadą karininką A. Juozapavičių. Kai Raudonosios armijos kariai pradėjo pulti Venciūnus, karininkas A. Juozapavičius įsakė karininkui V. Šaudziui užkirsti kelią plentu puolantiems raudonarmiečiams. Kai karininkas V. Šaudzis sugrįžo prie kuopos ir pradėjo vykdyti gautą užduotį, pasirodė, kad raudonarmiečiai jau pirmiau yra pasiekę kalvagūbrį, kurį lietuvių kariai turėjo užimti. 5-oji ir 6-oji kuopos gynėsi prie miškelio. Betgi raudonarmiečiai apėjo 5-osios ir 6-osios kuopų dešinįjį sparną ir privertė jų karius trauktis; šios kuopos traukėsi į Alytų, paskui į Nemuno kairįjį krantą.

Karininkui V. Žadeikai pavyko išsiaiškinti, kad Kaniūkų k. vokiečių nebėra ir kad vokiečių kariai Kaniūkų negynė, o tik trumpam čia buvo sustoję, paskui pasitraukė iš Alytaus kareivinių Seirijų link. Traukiantis vokiečiai turėjo nukautų ir sužeistų karių. Dalies sužeistųjų net nesuskubo evakuoti, juos paliko Alytaus ligoninėje. Kodėl vokiečiai pasitraukė, nežinoma.

Tuomet karininkas J. Čaplikas pasiuntė karininko Zenono Gerulaičio vadovaujamą mokomąją komandą (apie 30 kareivių) užimti Kaniūkų plento tiltą per Nemuną ir neleisti raudonarmiečių į kairįjį Nemuno krantą. Kuopa iki tilto nepriejo, nes tiltą jau buvo užėmę Raudonosios armijos kariai ir, perėję į kairįjį Nemuno krantą, veržėsi

į Alytų. Karininko Z. Gerulaičio vadovaujama komandai sustiprinti pasiūsta 30 kareivių iš 7-osios kuopos ir įsakyta laikytis kiek galima ilgiau prie kapinių, kairiajame Nemuno krante. Tačiau greitai ir iš ten teko trauktis.

Pirmoji Lietuvos kariuomenės auka

Padėtis fronte darėsi įtempta. Nuo Takniškių k., kur pirmiau buvo ramu, pradėjo pulti raudonarmiečiai. Kai jau visai prašvito, buvo panaudotas visas 1-ojo pėst. pulko rezervas, o raudonarmiečiai be perstojo vis puolė. Tada susigriebta vežti pulko turtą į Likiškių k., Simno kryptimi. Anksčiau pulkas turto neevakuavo, nenorint sukelti panikos tarp žmonių, esą apleidžia Alytų. Transporto priemonių turėjo mažai, ir negalėjo visko iš karto išvežti. Kareivinėse liko apie 300 šautuvų. Tik pulko ligoninė suskubo išgabenti vertingesnį turtą ir visus sužeistuosius bei ligonius. Mieste prasidėjo šaudymai.

Apie 7 val. ryto iš priešakinio baro su dvejomis kulkosvaidininkų rogėmis į kareivines grįžo 1-ojo pėst. pulko vadas karininkas A. Juozapavičius. Kareivines raudonarmiečiai jau apšaudė, taip pat ir I Alytaus tiltą per Nemuną. Sužinojęs tikrą padėtį fronte bei pulke, A. Juozapavičius ryžosi gelbėti išvakarėse gautus ginklus kaip neįkainojamą turtą. Jis įsakė pakrauti ginklus į abejas roges ir su keliais kareiviais,

apšaudant raudonarmiečiams bei vietos komunistams, drąsiai metėsi per tiltą į Suvalkijos pusę, tikėdamasis ten pasiekti savuosius. Jojant per I Alytaus medinį tiltą, karininką A. Juozapavičių priešai nušovė. Jiems atiteko ir vežti ginklai. Tai nutiko vasario 13 d., apie 8 val. ryte. Antanas Juozapavičius tapo pirmąja Lietuvos kariuomenės karininkų auka.

Alytaus kautynėse dar žuvo keletas lietuvių kareivių, apie 20 kareivių pateko į priešų nelaisvę, kai kurie vėliau iš jos pabėgo.

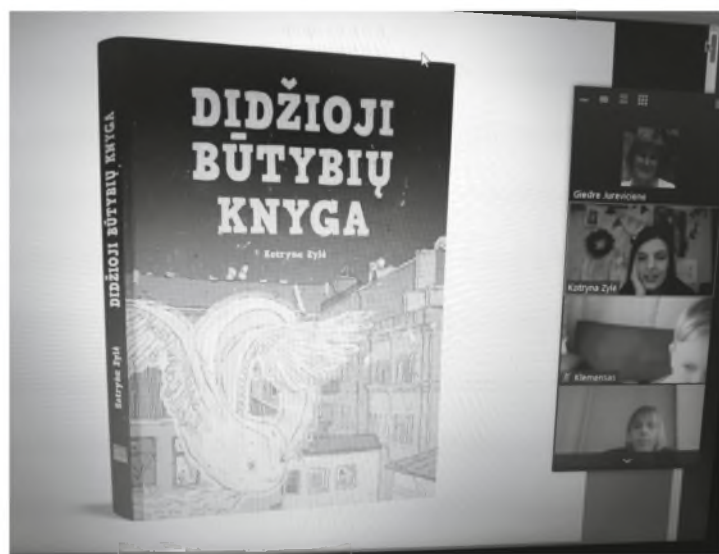
1-asis pėst. pulkas pradėjo trauktis. Tie, kurie perėjo tiltą, pasitraukė Simno link, o vėliau į Marijampolę. Vadovaujant karininkui J. Čaplikui, į Marijampolę atžygiavo 10 karininkų ir 150 kareivių. Kairiojo sparno daliniai (5-oji ir 6-oji kuopos), kurie perėjo per užšalusį Nemuną, pasitraukė pro Balbieriškį, Prienų link ir vasario 15 d. Jiezne prisijungė prie karininko S. Zaskevičiaus husarų dalinio. Į Jiezną pasitraukė 12 karininkų ir 245 kareiviai. Jiems vadovavo 2-ojo bataliono vadas karininkas P. Tamašauskas.

Naktį iš vasario 14-osios į 15-ąją prie Alytaus iš Suvalkų atvažiavo šarvuotas vokiečių traukinys su pėstininkais ir daugiau naujų vokiečių dalinių. Atvyko čia ir viena 1-ojo pėst. pulko kuopa iš Jiezno, kurios kareiviai drauge su vokiečiais puolė ir atsiėmė Alytų.

(Bus daugiau)

Pažintis su mitologinėmis būtybėmis

Sausio 14 dieną Lentvario miesto biblioteka organizavo nuotolinę edukacinę užsiėmimą „Lietuvių mitologinės būtybės“ pagal rašytojos ir iliustruotojos Kotrynos Zylės knygą „Didžioji būtybių knyga“. Prie užsiėmimo „Zoom“ platformoje jungėsi Lentvario Motiejaus Šimelionio gimnazijos penktokai su mokytojomis.

ties būtybes: dvi namų būtybes – Gabiją ir Baubą, žemės būtybę – Žemyną bei vandens būtybę – Bangpūtį. Vaikai sužinojo, kad Gabija – tai deivė, globojanti ugnį, namų židinių ir darbus, dirbamus prie liepsnos. Ji visada gyvena šalia ugnies ir jai galima aukoti duoną. Blogoji namų būtybė – Baubas. Jis gyvena

Kotrynos Zylės debiutinė knyga „Milžinas mažylis“ sulaukė pripažinimo: 2014 metais knyga buvo įtraukta į geriausių Metų knygų vaikams penketuką. „Didžioji būtybių knyga“ – antroji autorės knyga, kurioje ji vaikams atskleidžia lietuvių mitinio pasaulio paslaptis. Trečioji rašytojos knyga „Sukeistas“ – skirta paaugliams ir joje taip pat gausu tautosakos motyvų. O šiuo metu autorė rašo dar vieną knygą apie baisias istorijas ir sakė, kad pavasarį ją tikisi pateikti skaitytojams.

Susitikimo metu Kotryna Zylė plačiau pristatė keturias lietuvių mi-

tamsiose namų kertėse. Baubu senovėje gąsdindavo nepaklusnius vaikus.

Autorė demonstravo savo sukurtas iliustracijas ir eskizus. Ji pasakojo, kad eskizus kūrė iš nuotraukų, kurias darydavo namuose fotografuojant save ar savo vyrą. Baubui sukurti nufotografavo save prie šaldytuvo, o Bangpūčiui – vyrą, prigulį ant skalbinių lyginimo lentos. Žemynai pavaizduoti ją fotografavo vyras, kai ji laukėsi antrojo vaikelio. Deivė Žemyna ir yra pati žemė, kuri žmonėms yra labai svarbi, lemia žemės derlingumą. Jūros dievaitis Bangpūtys gyvena danguje

virš jūros arba tarp jūros bangų ir žmonės jo bijo dėl sukeliama audrų.

Rašydama šią knygą autorė turėjo tikslą – įdomia forma vaikams pateikti lietuvių mitologiją, dievybes perkelti į šiandieną. „Jei norime, kad mitologija nemirtų, vaikams turi būti įdomu“, – sakė rašytoja. Būtybių knygoje informaciją ji norėjo pateikti kuo aiškiau ir paprasčiau, kad būtų lengva ją priimti ne tik moksliukui.

Baigusi pasakoti apie mitines būtybes, rašytoja skyrė vaikams trumpą testą, kurį moksleiviai greitai ir smagiai atliko. Vaikai pateikė autorei ne-

mažai klausimų. Rašytoja pasakojo, kad iliustracijas ji pirma piešia, po to spalvina kompiuterio pagalba. Ji pripažino esanti „lėta“ rašytoja – knygą gali kurti apie pora metų: ilgai renka informaciją, paskui piešia iliustracijas. „Piešti man yra sunkus darbas, o rašyti išeina savaime“, – sakė autorė.

Susitikimo pabaigoje vaikai ir mokytojos dėkojo rašytojai už turiningai ir smagiai praleistą laiką, o rašytoja žadėjo ateityje mielai papasakoti apie kitas savo knygas bei pristatyti būsimą naują baisių istorijų knygą.

Violeta Eidukaitienė
Trakų viešosios bibliotekos
Lentvario filialo vyr. bibliotekininkė

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2021 metams

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 26 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos telefonu 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mėn. – 3,74 €; 3 mėn. – 11,24 €; 6 mėn. – 22,47 €; 12 mėn. – 44,94 €.

